

Sodne prakse, povezane s trgovanjem z ljudmi in prostitucijo v Sloveniji

Mojca Pajnik, Urša Kavčič*

Aktualne znanstvene in strokovne razprave o prostituciji in trgovanju z ljudmi izhajajo iz različnih definicij obeh pojavov in jih posledično tudi različno obravnavajo. Ena od dimenzij, ki povezuje pojava, je sodna praksa, ki je hkrati eden od pomembnih indikatorjev za ugotavljanje trgovanja z ljudmi in evalviranje politik na tem področju.

Analiza sodne prakse, povezane s kaznivimi dejanji pri trgovanju z ljudmi v Sloveniji, se nanaša na obdobje od leta 2001 do leta 2005 in je nastala na podlagi terenskega dela na tistih slovenskih sodiščih, ki so v tem obdobju polnoletnim osebam izrekla obsodilne sodbe za kazniva dejanja, povezana s trgovanjem z ljudmi (zvodništvo, posredovanje pri prostituciji in spravljanje v suženjsko razmerje ter od leta 2004 nova, spremenjena člena KZ, zloraba prostitucije in trgovina z ljudmi). Analizirani so podatki o kazenskih postopkih, kako je do njih prišlo, kako so potekali, koliko časa so trajali in kakšen je bil rezultat. Članek se ukvarja tudi z obtoženimi, obsojenci, osebami, ki so se vdajale prostituciji, in strankami. Zanimivo je, kdo so, kakšno je njihovo število, kakšni so njihovi motivi in kakšno je njihovo medsebojno razmerje. Analiza je potrdila prepletenost obeh pojavov, ki ju poleg osebnih motivacij tako na strani povpraševanja kot tudi ponudbe določajo še širša družbena in socialna razmerja. Poudarjena je potreba po notni metodologiji za zbiranje najrazličnejših podatkov o trgovanju z ljudmi, kar bi lahko imelo pozitivne učinke na izvajanje sodnih postopkov v prihodnje.

Ključne besede:

UDK: 343.431 + 343.544

Uvod: O trgovanju z ljudmi in prostituciji

Znanstvene in strokovne obravnave prostitucije in trgovanja z ljudmi izhajajo iz različnih definicij fenomenov, ki jih tudi različno obravnavajo. V socioloških besedilih pogosto zasledimo dvojno pojmovanje prostitucije, ki to predstavlja kot nasilno dejanje nad ženskami oziroma kot obliko prisilnega dela, ali nasprotno, kot delo, ki ga posameznica ali posameznik za zaslužek opravlja prostovoljno. Trgovanje z ljudmi¹ pa je najpogosteje obravnavano kot spolno in seksualno izkoriščanje žensk, pri čemer so iz razprav velikokrat izvzete na primer obravnave drugih oblik prisilnega dela ali povezave tega fenomena s sodobnimi migracijskimi procesi.

Pojmovanje prostitucije kot seksualnega nasilja so izostrila civilnodružbena gibanja in feministična teoretska produkcija iz 60., 70. in zlasti iz 80. let 20. stoletja (Barry, 1985, Dworkin, 1987, McKinnon, 1993). Po teh abolicionističnih obravnavah so prostitutke žrtve nasilja, patriarhalnih praks in odnosov dominacije, pri čemer so pogosta stališča, da stranke in zvodniki prostitutke izkoriščajo, kar poganja razvoj seksualne industrije, vzdržuje neenakost med spoloma in povečuje nasilje. Danes je povzemanje abolicionistične argumentacije pogosto

* Doc. dr. Mojca Pajnik, znanstvena sodelavka na Mirovnem inštitutu, Inštitutu za sodobne družbene in politične študije, Metelkova 6, Ljubljana. Urša Kavčič, diplomirana zgodovinarica, študentka podiplomskega študija prava in sodelavka Mirovnega inštituta.

Besedilo je nastalo v okviru raziskovalnega projekta »Vzpostavitev in spremljanje mednarodno primerljivih kazalcev o trgovini z ljudmi«, financer Ministrstvo za zunanje zadeve RS, 2007.

¹ Za angleški izraz *trafficking in human beings* uporabljamo slovenski prevod *trgovanje z ljudmi* in ne *trgovina z ljudmi*, ki se pogosto uporablja v slovenskem prostoru, čeprav mestoma lahko zasledimo še druge termine, med katerimi izstopa *trgovina z belim blagom*.

Takšen prevod je bil vpeljan in uporabljen v nekaterih novejših delih s področja sociologije in politologije (Zavratnik Zimic et al., 2003, Zavratnik Zimic in Pajnik, 2005, Pajnik, 2008) z namenom izostritve odnosa do žrtev oziroma do oseb, ki so vključene v procese trgovanja z ljudmi. Izraz *trgovina z ljudmi* napeljuje na trgovino kot tržno menjavo blaga (oz. žrtev), medtem ko izraz *trgovanje* bolj označuje proces. Ko v tem besedilu dobesedno navajava zakonska določila v izogib morebitnim nejasnostim, uporabljamo v pravni terminologiji uveljavljeni termin *trgovina z ljudmi*. V besedilu uporabljamo tudi različne izraze za poimenovanje oseb, ki delajo v prostituciji: izmenično uporabljamo izraze, kot so *prostitutka*, *prostitut*, *posameznice* in *posamezniki v prostituciji* oziroma osebe, ki se ukvarjajo s prostitucijo ali osebe v prostituciji. Za to sva se odločili, da bi se izognili predeterminiranosti identitetnih politik, ki težijo k zamrznjenju identitete, v našem primeru identitete »prostitutka« ali v primeru trgovanja z ljudmi identitete »žrtev« (Pajnik 2008).

zlasti v delih, ki obravnavajo položaj prostitutk v povezavi z nasiljem in travmatičnimi osebnimi izkušnjami (Jeffreys, 2006, Farley, 2006, Aghatise, 2004).

Argumentacijo, nasprotno abolicionistični, je radikaliziralo gibanje za samoorganizacijo prostitutk, ki se je začelo v 70. letih 20. stoletja in ki si je prizadevalo za obravnavo prostitucije kot seksualnega dela in prostitutk kot seksualnih delavk (Alexander, 1998, Gall, 2006). Danes je perspektiva seksualnega dela pogosto tema razprav, ki prostitucijo obravnavajo ne samo v kontekstu družbe dela, ampak tudi v kontekstu človekovih pravic. Po tej perspektivi (Nagle, 1997, Doezema, 2000, Kuo, 2002) je prostitutkam in prostitutom predvsem treba priznati pravice, ki sicer veljajo v delovni zakonodaji. Znotraj zagovornišva seksualnega dela se prostitucijo obravnava tudi za prakso opolnomočenja žensk (Blume, 2006). Prostitutke so tako akterke, seksualne delavke, ki aktivno vstopajo v obstoječa družbena razmerja neenakosti, subvertirajo seksualne normative, določajo pogoje seksualne transakcije in plačilne pogoje.

Podobno se polarizirajo razprave tudi o trgovanju z ljudmi: tisti, ki obravnavajo prostitucijo kot nasilje, podobno definirajo trgovanje z ljudmi in predvsem podpirajo politike zaščite žrtev in kriminalizacije storilcev (Jeffreys, 2006, Hughes, 2000). Zagovorniki perspektive seksualnega dela pa v kontekstu zagovornišva deviktimizacije žensk, vključenih v trgovanje z ljudmi, opozarjajo na potrebo po odpravljanju razrednih delitev, socialne neenakosti ter etnične in spolne diskriminacije, ki po njihovem definirajo proces trgovanja z ljudmi v večji meri kakor kriminalne združbe (Agustín, 2006, Doezema, 2000, Kempadoo et al., 2005).

Med pogostimi dilemami je tudi, ali za trgovanje z ljudmi upoštevati zgolj trgovanje za seksualno izkoriščanje ali tudi druge oblike prisilnega dela (Kelly, 2005, Freedman, 2003). Nekateri (Jeffreys, 2006) vztrajajo, da ga je treba omejiti na trgovanje za namene seksualnega izkoriščanja, drugi (Mednarodna organizacija za delo) pa poudarjajo, da vključuje tudi prisilno delo v panogah, kot so kmetijstvo, gradbeništvo, ali prisilo in izkoriščanje v gospodinjstvem delu in da je te oblike potrebno premišljati tudi skupaj s seksualnim izkoriščanjem in ne zgolj ločeno od njega.

Pri obravnavah trgovanja z ljudmi obstajajo nestrinjanja tudi o tem, ali ga obravnavati skupaj oziroma ločeno od tihotapljenja ljudi. Pomisleki so (Kelly, 2005), da obravnave trgovanja z ljudmi izključno kot oblike »nelegalnih« migracij lahko spregledajo nasilje, zlorabe in diskriminacije, ki definirajo trgovanje z ljudmi kot prakso izkoriščanja in spravljanja v suženjsko razmerje. Obenem lahko ločene obravnave poustvarjajo predstave o trgovanju z ljudmi kot izključno prisilni v primerjavi s tihotapljenjem kot izključno prostovoljni

dejavnosti. Nasprotni temu so poskusi deviktimizacije žrtev trgovanja z ljudmi kakor tudi opozorila, da so nasilna dejanja mogoča tudi v procesu tihotapljenja. Prav tako pa velja tihotapljenje oziroma posredovanje pri »nelegalnem« prehodu meje razumeti kot obliko »asistirane migracije« v sodobnosti, ko so legalne možnosti migracije omejene (Kelly 2003: 140).

Pri obravnavi trgovanja z ljudmi so raziskovalci, nevladne organizacije in oblikovalci politik do nedavnega pozornost posvečali večinoma strani ponudbe, obravnavali so pogoje v »državah izvora«, povpraševanje po storitvah pa so puščali ob strani. Gorišče večine raziskav je bila promocija boja proti trgovanju (paradigma proti-trgovanja), s tem pa preganjanje kriminalnih združb in vpletenih posameznikov ter rehabilitacija žrtev. Šele v zadnjem času je moč zaslediti raziskave (Gerdes, 2006, Kempadoo et al., 2005), ki fenomen obravnavajo širše, pri tem pa upoštevajo tudi razmerje do prostitucije.

Pregled obsežne literature pokaže, da enoznačne definicije prostitucije in trgovanja z ljudmi sicer opozorijo na določene razsežnosti teh pojavov, obenem pa soustvarjajo njihovo enoznačno družbeno konstrukcijo, saj pogosto ne obravnavajo raznolikosti in različnosti in ne nazadnje tudi kontradiktornosti. V analizah je tako potrebno danes predvsem upoštevati, da je prostitucija oblika dela in da lahko pomeni tudi izkoriščanje, zaznamovano z razlikami po spolu, pri trgovanju z ljudmi pa tudi suženjska razmerja. Na tej podlagi se je proučevanja prostitucije smiselno lotevati s tematizacijo njenih različnih vidikov: dela, ne-dela, ženskega dela, seksualne industrije in ob tem ugotavljati razmerja med prostitucijo in trgovanjem z ljudmi. V tem pogledu tudi trgovanja z ljudmi ni mogoče imeti samo za kriminalno dejanje, ampak med drugim tudi za trgovanje z delovno silo oziroma za povpraševanje po njej. Tudi trgovanje z ljudmi tako vključuje več razsežnosti: prostitucijo, človekove pravice, suženjstvo, delo, globalizacijo, migracije ipd.

Na tem mestu velja omeniti nekatere študije o prostituciji in trgovanju z ljudmi, objavljene v Sloveniji. Prve objave segajo v 60. leta prejšnjega stoletja s študijo Kobala in Bavcona (1969), primerom socialno-patološke obravnave prostitucije. Naslednjih nekaj desetletij so bile objave o prostituciji bolj redke in so se ponovno pojavile v 90. letih, medtem ko so prve raziskave o trgovanju z ljudmi nastale po letu 2000. Med znanstvenimi objavami prevladujejo kriminološke in kazenskopravne študije tako o prostituciji kakor o trgovanju z ljudmi (Kanduč, 1998, Petrovec, 2000, Peršak, 2003, Oberstar, 2003). Nekaj strokovnih oziroma poljudnih besedil so izdali na notranjem ministrstvu, in sicer o prostituciji z zakonodajnega in nadzorstvenega vidika (Tratnik Volasko, 1996) in o uveljavljanju mednarodnopравниh dokumentov s področja boja proti trgovanju z ljudmi (Čurin, 2006). Nekaj je obravnav

trgovanja z ljudmi tudi s sociološkega in politološkega vidika in z vidika človekovih pravic (Zavratnik Zimic et al., 2003, Zavratnik Zimic in Pajnik, 2005, Pajnik, 2008).

Na zakonodajnem področju je bilo v Sloveniji z dekriminizacijo leta 2003 ukvarjanje s prostitucijo odpravljeno kot prekršek; kot grožnja javnemu redu in miru pa je prostitucija še vedno prepovedana na javnih mestih.² Do leta 2004 je kazenski zakonik (KZ) vseboval dve kaznivi dejanji, povezani s prostitucijo, in sicer zvodništvo in posredovanje pri prostituciji. Tako se je za kaznivo dejanje zvodništva po prvem odstavku 185. člena kaznovalo tistega, ki je zvodil mladoletno osebo, po drugem odstavku istega člena pa tistega, ki je za plačilo zvodil ali omogočal spolno občevanje ali druga spolna dejanja. Za kaznivo dejanje posredovanja pri prostituciji se je po 186. členu KZ kaznovalo tistega, ki je pridobival, navajal, spodbujal ali mamil druge k prostituciji, ali tistega, ki je kakor koli sodeloval pri njihovi izročitvi komu drugemu za prostitucijo. Po drugem odstavku istega člena se je kaznovalo tistega, ki je opisana dejanja storil zoper mladoletno osebo s silo, grožnjo ali s preslepivtvo. Pretežni del vsebine navedenega kaznivega dejanja je po noveli kazenskega zakonika leta 2004³ vsebovan v spremenjenem 185. členu, ki se nanaša na kaznivo dejanje zlorabe prostitucije, medtem ko je bilo kaznivo dejanje posredovanja pri prostituciji (186. člen) iz KZ črtano.

Novela KZ iz leta 2004 pa je prinesla še eno novost, in sicer 387a. člen, ki uvaja novo kaznivo dejanje: trgovino z ljudmi. Novi člen določa kaznivo dejanje trgovine z ljudmi po zgledu Protokola za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu (t.i. Palermški protokol).⁴ V skladu s prvim odstavkom navedenega člena pa slovenski KZ ponuja širšo definicijo trgovine z ljudmi, saj sta med možnimi oblikami izkoriščanja predvideni tudi trgovina s človeškimi tkivi in krvjo. Nadalje je v drugem odstavku istega člena predvideno tudi prisiljevanje k nosečnosti ali umetni oploditvi, ki ju definicija Palermškega

protokola prav tako ne vsebuje. Ti dve obliki sta bili opredeljeni v 387a. členu in pomenita tudi kršitev 55. člena Ustave RS,⁵ ki določa, da je odločanje o rojstvih otrok svobodno, država pa mora zagotavljati možnosti za uresničevanje te svobode in ustvarjati razmere, ki omogočajo staršem, da se odločajo za rojstva svojih otrok. Kljub dejstvu, da je bilo kaznivo dejanje trgovine z ljudmi vpeljano v slovensko kazensko zakonodajo (še) leta 2004, pa so bili elementi tega kaznivega dejanja v KZ delno vključeni že pred letom 2004, in sicer v kaznivih dejanjih zvodništva (185. člen), posredovanja pri prostituciji (186. člen), drugem in tretjem odstavku 311. člena, ki se nanaša na kaznivo dejanje prepovedanega prehoda čez državno mejo, in v 387. členu, ki se nanaša na kaznivo dejanje spravljanja v suženjsko razmerje.

Uvodoma sva pokazali na različne dimenzije fenomenov prostitucije in trgovanja z ljudmi, ki označujejo aktualne razprave, in osvetlili pravne okvire na tem področju v Sloveniji. V nadaljevanju se ukvarjava z eno od naštetih dimenzij, ki povezujejo oba fenomena, in sicer s sodno prakso. Preiskovanje kaznivih dejanj, povezanih s trgovanjem z ljudmi, in pregon storilcev sta v številnih mednarodnih dokumentih in priporočilih označena za pomembna mehanizma za preprečevanje trgovanja z ljudmi. Mnoge države v nacionalnih programih veliko pozornosti namenjajo programom in projektom, ki vključujejo organe pregona, mednarodno sodelovanje policije, sodnikov in tožilcev in predvidevajo izobraževanje. Eden od mehanizmov za spremljanje aktivnosti na tem področju je ugotavljanje števila uvedenih preiskav, vložnih in pravnomočnih obtožnic ter razglašanih in pravnomočnih sodb v določenem časovnem obdobju. V besedilu izhajamo iz teze, da je sodna praksa eden od pomembnih indikatorjev za ugotavljanje trgovanja z ljudmi in evalviranje politik na tem področju. V nadaljevanju se ukvarjava z analizo sodne prakse, povezane s kaznivimi dejanji pri trgovanju z ljudmi v Sloveniji.

Metodologija in predstavitev podatkov

Raziskava, v okviru katere je nastalo to besedilo, se nanaša na obdobje od januarja 2001 do decembra 2005. Na Statističnem uradu RS so nam posredovali podatke o številu polnoletnih oseb, ki so bile v tem obdobju pravnomočno obsojene za kazniva dejanja, povezana s trgovanjem z ljudmi (členi 185, 186 in 387 in nova, spremenjena člena 185 in 387a KZ). Urad nam je posredoval tudi seznam tistih sodišč, ki so izrekla sodbe. Na podlagi teh podatkov smo opravili terensko delo, ki je vključevalo pregled sodnih spisov na okrožnih sodiščih v Ljubljani, Mariboru, Murski Soboti, Kopru, Novem mestu in Kranju ter okrajnih sodiščih v Ljubljani in Krškem. Odzivi sodišč na našo prošnjo

² Glej zakon o spremembah zakona o prekrških zoper javni red in mir (Ur.l. RS, št. 69/2003) in zakon o varstvu javnega reda in miru (Ur.l. RS, št. 70/2006).

³ Kazenski zakonik (Ur.l. RS, št. 95/2004).

⁴ Definicija po t.i. Palermškem protokolu je sledeča: »Trgovina z ljudmi pomeni novačenje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča ali sprejemanje oseb zaradi izkoriščanja z grožnjo, uporabo sile ali drugimi oblikami prisile, ugrabitvijo, goljufijo, prevaro, zlorabo pooblastil ali ranljivosti ali dajanjem ali prejemanjem plačil ali koristi, da se doseže soglasje osebe, ki ima nadzor nad drugo osebo. Izkoriščanje vključuje vsaj izkoriščanje prostitucije ali drugih oblik spolne zlorabe oseb, njihovo prisilno delo ali storitve, suženjstvo ali podobna stanja, služabništvo ali odstranitev organov.« (Palermški protokol, 3. člen, odstavek a, Ur.l. RS, št. 15–48/2004).

⁵ Ustava Republike Slovenije (Ur.l. RS, št. 33/1991).

za vpogled v omenjene spise so bili različni: ponekod je bila prošnja, v kateri smo se zavezali etičnim standardom, dovolj za vpogled, drugod pa so nam vpogled omogočili po daljšem dopisovanju. Težave pri pridobivanju spisov so nastale, ker vsa sodišča še nimajo vzpostavljene računalniške baze vodenja podatkov. Do spisov smo v večini primerov prišli s pomočjo vpisničark, ki so ročno pregledovale vpisnike, saj nismo poznali vpisnih številk sodnega spisa ali osebnih podatkov obsojenih oseb. Težava je bila nekoliko lažje rešljiva pri manjših sodiščih, kjer so zaposleni primere večinoma poznali. Tudi pri pregledu sodnih spisov smo imeli različne izkušnje. Večinoma smo imeli prost dostop do spisov, v nekaterih primerih pa smo gradivo pregledali celo v spremstvu varnostnikov oziroma pripravnikov. Ravno tako so sodišča imela različne zahteve glede (ne)možnosti fotokopiranja sodne dokumentacije. Ponekod so to možnost zavrnilo ali pa so sami poskrbeli za izbris osebnih podatkov obsojencev. Skupno smo na sodiščih pregledali 17 sodnih spisov, terensko delo je potekalo med majem in julijem 2007.

V raziskavi, na podlagi katere je nastalo to besedilo, smo se najprej usmerili v analizo statističnega zbiranja podatkov. Zanimalo nas je, kako statistični urad zbira podatke o kaznivih dejanjih, povezanih s trgovanjem z ljudmi. Preverili smo tudi, ali so ti podatki usklajeni s tistimi, ki jih zbira Medresorska delovna skupina za boj proti trgovini z ljudmi (MDS).⁶ Obenem smo ugotavljali tudi (ne)skladnost med podatki, ki nam jih je posredoval statistični urad, in podatki, ki smo jih pridobili iz analize pridobljenega gradiva na sodiščih.

Usmerili smo se na analizo naslednjih podatkov:

1. Kazenski postopek: vzrok za pričetek, kako se je postopek odvijal, koliko časa je trajal in kakšen je bil rezultat?

⁶ MDS je bila ustanovljena konec leta 2001 kot odgovor Slovenije na številne mednarodne dogovore in sporazume, na primer na podlagi Ministrske deklaracije iz Haaga o učinkovitejših ukrepih na področju preventive in boja zoper trgovino z ženskami, namenjeno spolni zlorabi. Priporočila odbora ministrov Sveta Evrope državam članicam o ukrepanju proti trgovini z ljudmi za namene spolnega izkoriščanja (2000) 11, Konvencije Združenih narodov o transnacionalnem organiziranem kriminalu s pripadajočim protokolom, Deklaracije o boju proti trgovini z ljudmi v jugovzhodni Evropi (JVE), ki je bila predlagana v okviru Pakta Stabilnosti JVE. S sklepom vlade (št. 240-05/2003-1) so bili potrjeni člani MDS, ki prihajajo iz različnih ministrstev in vladnih služb, nevladnih organizacij in medijev, vlada pa je delovni skupini ob imenovanju določila naslednje naloge: »izdelavo akcijskega načrta za boj proti trgovini z ljudmi, nadzor nad izvajanjem akcijskega načrta in pripravo periodičnih poročil vladi RS in predlogov za krepitev učinkovitosti politike in ukrepov za boj proti trgovini z ljudmi« (sklep vlade RS št. 240-05/2003-1, 2. člen). MDS v skladu s svojimi nalogami na letni ravni zbira in objavlja statistične podatke, ki se med drugim nanašajo tudi na pregon kaznivih dejanj, povezanih s trgovanjem z ljudmi. Gl. http://www.vlada.si/delo_vlada/projekti/boj_trgovina_z_ljudmi/ (dostop 29. oktober 2007).

Kakšno je razmerje med številom preiskav, obtožnic in sodb in kakšni so razlogi za majhno število pravnomočnih obsodilnih sodb?

2. Obtoženci⁷ in obsojenci⁸: kdo so in koliko jih je ter kaj so navajali za razloge za storitev kaznivega dejanja? Kakšno je njihovo razmerje do posameznikov oziroma posameznic v prostituciji?

3. Osebe v prostituciji: kdo so, od kod prihajajo in kakšna je njihova zgodba?

4. Stranke⁹: kdo so, kako pogosto se pojavljajo v sodnih procesih in kakšna je njihova vloga?

Statistični urad zbira podatke o kriminaliteti s posebnimi vprašalniki, ki jih izpolnjujejo okrožna državna tožilstva in okrožna ter okrajna sodišča in jih enkrat mesečno pošiljajo statističnemu uradu. Ta jih ureja in objavlja na letni ravni. Vprašalniki so različni in zajemajo polnoletne, mladoletne in pravne osebe. V našem primeru smo uporabili podatke, ki so bili posredovani na t.i. obrazcu SK-SP in zajemajo podatke o obtoženih polnoletnih osebah, zoper katere je bil kazenski postopek pravnomočno končan. Ta vprašalnik izpolnijo okrožna ali okrajna sodišča, takoj ko sodnik (predsednik senata) v spisu ugotovi formalno pravnomočnost sodne odločbe, s katero je obtožni akt zavržen, postopek ustavljen, oproščen obtožbe, obtožba zavrnjena, izrečen varnostni ukrep brez izreka kazni, spoznan za krivega ali pa je zadeva odstopljena drugi državi. Iz vprašalnika urad pridobi različne podatke o storilcu kaznivega dejanja, kot so spol, starost, občina stalnega prebivališča, izobrazba, soudeležba pri kaznivem dejanju, prejšnje obsodbe, trajanje pripora, podatke o kaznivem dejanju, kraju kaznivega dejanja, sodni odločbi, izrečenih kazenskih sankcijah in trajanju postopkov. Tako urad dobi tudi podatke o vseh storilcih kaznivih dejanj v Sloveniji, slovenskih državljanih, ki storijo določena kazniva dejanja v tujini, in tujcih, ki storijo določena kazniva dejanja v tujini, vendar postopek vodijo pristojni organi v Sloveniji.

Statistični urad nam je posredoval informacije o številu polnoletnih oseb, ki so bile obsojene za kazniva dejanja, povezana s trgovanjem z ljudmi v obdobju od leta 2001 do 2005, in podatke o tem, na katerem sodišču je sodni proces potekal (tabela 1).

⁷ Izraz obtoženec uporablja za polnoletno osebo, zoper katero je obtožnica postala pravnomočna.

⁸ Z obsojencem poimenujemo polnoletno osebo, za katero je s pravnomočno sodbo ugotovljeno, da je kazensko odgovorna za določeno kaznivo dejanje.

⁹ Stranka je poimenovanje osebe, ki uporablja seksualne storitve.

Tabela 1: Število obsojenih polnoletnih oseb glede na kaznivo dejanje, sodišče in leto v obdobju 2001–2005

Sodišče	Člen 185		Člen 186				Člen 387
	2002	2004	2001	2002	2003	2004	2001
Okrožno sodišče v Ljubljani	–	–	5	6	2	1	–
Okrožno sodišče v Mariboru	–	–	3	–	1	1	–
Okrožno sodišče v Murski Soboti	–	–	2	–	–	1	–
Okrožno sodišče v Novem mestu	–	–	2	–	–	–	–
Okrožno sodišče v Kopru	–	–	–	1	1	–	–
Okrožno sodišče v Kranju	–	2	–	–	–	–	–
Okrajno sodišče v Ljubljani	1	–	–	–	–	–	–
Okrajno sodišče v Krškem	–	–	–	–	–	–	1

Pri pregledu sodnih spisov na sodiščih smo ugotovili, da nekatera sodišča ne razpolagajo z vsemi zgoraj omenjenimi sodnimi spisi obsojenih oseb. Tako smo ugotovili, da se v kar šestih od osmih sodišč podatki statističnega urada razlikujejo od tistih, ki smo jih pridobili s terenskim delom na sodiščih. Eden od vzrokov za nastalo razliko je v načinu zbiranja podatkov statističnega urada. Če je oseba obsojena hkrati za dve kaznivi dejanji ali več, statistični urad v svojih evidencah vodi le podatke o glavnem kaznivem dejanju. Glavno kaznivo dejanje je tisto, za katero je v zakonu zagrožena najhujša kazen. Če je za dve kaznivi dejanji predpisana enaka kazen, pa se za glavno kaznivo dejanje šteje tisto, za katero je sodišče izreklo najvišjo kazen, oziroma tisto, ki ga državni tožilec ali sodnik štejeta za najhujše. Pri analizi podatkov smo tako ugotovili, da je bila na enem sodišču oseba obsojena za kaznivi dejanji posredovanja pri prostituciji (186. člen KZ) in spravljajna v suženjsko razmerje (387. člen KZ), vendar je bila oseba evidentirana le pri 186. členu, saj je za to kaznivo dejanje obsojenec dobil višjo kazen. Podobno je bilo na drugem sodišču, ko je bila oseba obsojena zaradi spravljajna v suženjsko razmerje in poskusa umora. V tem primeru je statistični urad za glavno kaznivo dejanje štel umor in tako podatkov o posameznici, ki je bila ravno tako pravomočno obsojena zaradi spravljajna v suženjsko razmerje, v evidencah ni bilo.

Drugi vzrok za odstopanja med podatki je vodenje podatkov na sodiščih. Sodišča, ki še nimajo urejenega računalniškega evidentiranja, vse podatke v pisne knjige vpisujejo ročno. Podatek o letu obsodbe za iskanje podatkov v pisni knjigi ni relevanten, saj zadeve vodijo po vpisnih številkah, ki vsebujejo letnico začetka postopka in ne obsodbe. Tako je mogoče, da so v primerih, ko so vpisničarke ročno iskale sodne spise po vpisnih knjigah, kakšno zadevo spregledale, še posebej, ker je v veliki večini šlo za postopke, ki so trajali več let.¹⁰ Obstaja tudi

¹⁰ V praksi to pomeni, da bi morale vpisničarke pregledati pisne knjige do leta 1996 za sodbo, ki je postala pravomočna leta 2001, saj kazenski postopki, povezani s trgovanjem z ljudmi, po naših ugotovitvah v povprečju trajajo pet let in pol.

tretja možnost: do napak je lahko prišlo že pri izpolnjevanju obrazcev statističnega urada, lahko pa so se razlike pojavile zaradi napak pri obdelavi podatkov, pridobljenih z obrazci.

Poleg zgoraj omenjenih dveh primerov sodišča niso našla sodnih spisov za 15 oseb, o katerih smo pridobili podatke od statističnega urada. V spodnji tabeli (tabela 2) tako prikazuje razlike v podatkih, ki jih je posredoval statistični urad, s tistimi, ki smo jih pridobili s terenskim delom.

Tabela 2: Število obsojenih polnoletnih oseb glede na kaznivo dejanje, leto in vir informacij v obdobju 2001–2005

Člen KZ	Leto	Statistični urad	Terensko delo
Člen 185	2001		
	2002	1 (LJ)	
	2003		
	2004	2 (KR)	2 (KR), 1 (MS)**
Člen 185 KZ iz leta 2004)	2005		2 (KP)
Člen 186	2001	5 (LJ), 3 (MB), 2 (MS), 2 (NM)	2 (LJ), 3 (MB), 2 (NM), 2 (MS)*
	2002	6 (LJ), 1 (KP)	1 (KP)
	2003	2 (LJ), 1 (MB), 1 (KP)	
	2004	1 (LJ), 1 (MB), 1 (MS)	1 (LJ), 1 (MS)**
Člen 387	2001	1 (KK)	2 (KK), 1 (MS)*
	2002		
	2003		
	2004		
	2005		

**/Ista oseba, ki je obsojena za različna kazniva dejanja.

Ugotavljali smo tudi (ne)usklajenost podatkov statističnega urada s podatki, ki jih poseduje MDS, in jih med seboj primerjali. Iz tabele 3 je razvidno, da Ministrstvo za pravosodje oziroma okrožna državna tožilstva do leta 2004 MDS niso posredovala nikakršnih statističnih podatkov. Za leti 2004 in 2005 pa MDS v svojih letnih poročilih navaja, da v Sloveniji nobena oseba ni bila pravnomočno obsojena za kazniva dejanja, povezana s trgovanjem z ljudmi, čeprav lahko na podlagi podatkov statističnega urada ugotovimo, da temu ni tako. Iz tabele je razvidno, da so uradu sporočili, da sta bili v letu 2004 dve osebi pravnomočno obsojeni zaradi zvodništva in tri zaradi posredovanja pri prostituciji. Če podatka primerjamo z informacijami s terena, ugotovimo, da je bila dodatno obsojena še ena oseba po 185. in 186. členu in dve osebi po novem 185. členu, ki se nanaša na zlorabo prostitucije. Tako lahko ugotovimo, da je med podatki precejšnja razlika in da medresorska delovna skupina ter statistični urad podatkov ne usklajujeta.

Tabela 3: Število obsojenih polnoletnih oseb glede na kaznivo dejanje, leto in vir informacij v obdobju 2001–2005

Člen KZ	Leto	Statistični urad	MDS	Terensko delo
Člen 185	2001		Ni podatka	
	2002	1	Ni podatka	
	2003		Ni podatka	
	2004	2	/	2 + 1**
Člen 185 (KZ iz leta 2004)	2005		/	2
Člen 186	2001	12	Ni podatka	8 + 1*
	2002	7	Ni podatka	1
	2003	4	Ni podatka	
	2004	3	/	1 + 1**
Člen 387	2001	1	Ni podatka	2 + 1*
	2002		Ni podatka	
	2003		Ni podatka	
	2004		/	
	2005		/	

*/** Isti oseba, ki je obsojena za različna kazniva dejanja.

Kazenski postopki

V nadaljevanju bova podrobneje predstavili kazenske postopke, pri čemer se bova osredinili na dejavnike, ki so pripeljali do preiskav, vloženih obtožnic in pozneje do glavnih obravnjav, in na vprašanja, kako in koliko časa so kazenski postopki potekali ter kakšen je bil rezultat. Predstavili bova

tudi, zakaj v nekaterih primerih do izreka obsodilnih sodb ni prišlo, in pogledali, v koliko primerih razglašene obsodilne sodbe niso postale pravnomočne. Predstavili bova razmerja med uvedenimi preiskavami, vloženimi obtožnicami in pravnomočnimi obsodilnimi sodbami ter podrobneje pogledali, kolikšne so bile izrečene kazni.

Pri pregledu dokumentacije sodnih spisov najdemo različne vzroke, ki so pripeljali do kazenskih ovadb policije. Pogost razlog, da je policija primer začela proučevati in zbirati dokaze, je bilo obvestilo občanov in občank policiji, »da se v njihovem naselju nekaj dogaja«. Večina prijaviteljev je želela ostati anonimna zaradi bojazni pred maščevanjem. Tako so bile v več primerih anonimne prijave podane telefonsko, v enem primeru s pismom, v katerem je »bližnji sosed«, kot se je poimenoval, podrobno opisal dogajanje v nočnem lokal in opozoril policiste, na kaj naj bodo pri preiskavi pozorni; zapisal je tudi, kam lastniki skrijejo dekleta, če v lokal pride policija ali inšpekcija. Če ne gre za anonimne prijavitelje, v sodnih spisih najdemo tudi zapisnike o razgovorih s prijavitelji, v nekaj primerih ti nastopajo tudi kot pričë na glavnih obravnjavah. Policija je začela zbirati dokaze tudi zaradi obvestila družine o izginotju družinskega člana. Zaskrbljeni starši tako prijavijo izginotje svojih otrok, pojavljajo pa se tudi prijave zakonskih partnerjev. V enem primeru je policija začela s proučevanjem primera na podlagi več različnih prijav proti isti osebi, ki je posredovala delo v tujini. Vse posameznice, ki so prek te osebe odšle na delo v tujino, so bile pogrešane oziroma se kljub temu, da je minilo več časa od odhoda, še vedno niso javile družini. Policija je z zbiranjem podatkov in dokazov proti posameznikom pričela tudi na podlagi prijav oškodovancev oziroma oškodovank. Takšnih prijav sicer ni veliko, večinoma gre za primere, ko so se na policijo obrnile državljanke drugih držav. Te so večinoma prijavile svoje delodajalce zaradi neplačevanja, siljenja v prostitucijo, v enem primeru pa tudi zaradi omejevanja svobode. Nekaj je bilo primerov, ko so oškodovanke prijavile kaznivo dejanje, ki ni bilo neposredno povezano s trgovanjem z ljudmi (na primer posilstvo), vendar pa je bilo pozneje v procesu zbiranja dokazov ugotovljeno, da je osumljenec storil tudi takšna kazniva dejanja. Enkrat je policija ukrepala tudi zaradi poročila o sumu kršitev predpisov s področja zaposlovanja tujcev, ki je prispelo na inšpektorat za delo. Večinoma pa neposredni vzrok ni naveden. V policijskih poročilih tako zasledimo zgolj informacijo, da »so na podlagi zbranih dokazov podani elementi kaznivega dejanja«, in ni podrobneje navedeno, zakaj je policija začela z zbiranjem dokazov.

Zbiranje dokazov je večinoma rezultat tajnega policijskega delovanja. Policija je zbirala dokaze s tajnim opazovanjem stanovanj, sledenjem osumljencem, prisluškovanjem ali hišnimi preiskavami. Dokaze je zbirala tudi s policisti, ki so se izdajali za stranke. Ti so najpogosteje obiskali lokal ali stanovanje, kjer so preverili, ali so se seksualne storitve dejansko dale dobiti in

kako postopek poteka. Redkeje pa se policija loteva postopka, v katerem so pod krinko prostitutk, bodočih maserk, telefonistk in hostes nastopale policistke.

V nadaljevanju nas bo zanimalo trajanje kazenskih postopkov, ki se nanašajo na kazniva dejanja, povezana s trgovanjem z ljudmi. Da bi se lahko opredelili do dolžine kazenskega postopka, smo za njegov formalni začetek določili trenutek storitve kaznivega dejanja, čeprav se v slovenskem prostoru za začetek kazenskega postopka navadno šteje izdaja sklepa o uvedbi preiskave (Bošnjak, 2005). Kot formalni zaključek kazenskega postopka pa smo šteli trenutek pravnomočnosti sodbe. Tako smo ugotovili, da je v analiziranem obdobju od storitve kaznivega dejanja do zaključka kazenskega postopka povprečno preteklo pet let in pol. Pri tem navedimo, da je skoraj polovica vseh kazenskih postopkov, povezanih s trgovanjem z ljudmi, trajala šest oziroma sedem let, največ osem oziroma najmanj dve leti. Če te rezultate primerjamo z rezultati nekaterih drugih raziskav, ki se nanašajo na trajanje kazenskih postopkov v Sloveniji (ibid.), lahko ugotovimo, da kazenski postopki, ki se nanašajo na kazniva dejanja, povezana s trgovanjem z ljudmi (zvodništvo, posredovanje pri prostituciji, zloraba prostitucije in spravljanje v suženjsko razmerje), v povprečju trajajo veliko dlje kot kazenski postopki, povezani z drugimi kaznivimi dejanji.¹¹ Ugotovili smo, da je eden najpogostejših vzrokov za dolgotrajnost kazenskih postopkov iskanje obtožencev. Številni procesi so bili med glavno obravnavo »prestavljeni na nedoločen čas«, kar je včasih trajalo tudi več let, preden je odgovornim institucijam (včasih tudi s pomočjo tiralice) obtoženca uspelo najti. Drugi najpogostejši vzrok za dolgotrajnost postopkov je bilo iskanje prič oziroma posameznikov in posameznic, na katerih je temeljilo tožilčevo dokazovanje krivde. V nekaj primerih je šlo za tuje državljanke. Ker so bile v proces iskanja prič vključene tate institucije v Sloveniji kot v tujini, je bilo iskanje še toliko dolgotrajnejše. Na dolžino procesa je vplivalo tudi veliko število vpletenih oseb tako na strani obtoženih kot na strani oškodovanih, kakor tudi število pritožb tožilstva ali obsojenih na izrečeno sodbo sodišča prve stopnje. Analiza je tudi pokazala, da je v nekaterih primerih ravno dolgotrajnost postopkov povzročila, da je kaznivo dejanje zastaralo in so bile obtožbe proti obtožencem umaknjene.

V spodnji tabeli (tabela 4) prikazuje nekatere podatke o kazenskih postopkih: ugotavljamo razmerje med številom

polnoletnih oseb, zoper katere je bila uvedena preiskava, oseb, za katere je bila vložena obtožnica, tistih, katerim je bila izrečena obsodilna sodba, in številom oseb, zoper katere je obsodilna sodba na prvi stopnji postala pravnomočna

Tabela 4: Število polnoletnih oseb, zoper katere je bila uvedena preiskava, oseb, za katere je bila vložena obtožnica, tistih, katerim je bila izrečena obsodilna sodba, in število oseb, zoper katere je obsodilna sodba na 1. stopnji postala pravnomočna

Člen KZ	Št. polnoletnih oseb, zoper katere je bila uvedena preiskava	Št. polnoletnih oseb, zoper katere je bila vložena obtožnica	Št. obsojenih / izrečena obsodilna sodba na 1. stopnji	Št. obsojenih / pravnomočna obsodilna sodba 1. stopnje
Člen 185	2 (KR), 1 (MS),** 2 (LJ), 2 (LJ), 1 (MB)***	2 (KR), 1 (MS),** 1 (LJ), 2 (LJ), 1 (MB)***	2 (KR), 1 (MS)**	2 (KR), 1 (MS)**
Člen 185 (KZ iz leta 2004)				2 (KP)
Člen 186	3 (NM), 2 (KP), 3 (MS),* 2 (MS),** 5 (KP), 2 (LJ), 2 (LJ), 1 (LJ), 2 (LJ), 3 (LJ), 2 (LJ), 2 (LJ), 2 (MB), 1 (MB)***	2 (NM), 1 (KP), 3 (MS),* 2 (MS),** 5 (KP), 2 (LJ), 2 (LJ), 1 (LJ), 1 (LJ), 3 (LJ), 2 (LJ), 2 (LJ), 2 (MB), 1 (MB)***	2 (NM), 1 (KP), 2 (MS),* 2 (MS),** 3 (KP), 2 (LJ), 1 (LJ), 3 (LJ), 2 (LJ), 2 (MB), 1 (MB)***	2 (NM), 1 (KP), 2 (MS),* 1 (MS),** 1 (LJ), 2 (LJ), 2 (MB), 1 (MB)***
Člen 387	1 (MS),* 2 (KK), 1 (KP)	1 (MS),* 2 (KK), 1 (KP)	1 (MS),* 2 (KK)	1 (MS),* 2 (KK)
Skupaj	41	37	25	18

*/**/*** *Ista oseba, ki je obtožena/obsojena za različna kazniva dejanja.*

Pri analizi sodnih spisov smo se osredinili zgolj na nekatere faze kazenskega postopka, vendar so podatki v zgornji tabeli predstavljeni tudi glede na kraj sojenja oziroma sodišče, kar bralcu oziroma bralki omogoča, da lahko sledi, kaj se je z določeno osebo v procesu dogajalo. Razberemo lahko, da je bila v Sloveniji med leti 2001 in 2005 proti 41 osebam uvedena preiskava zaradi suma kaznivih dejanj zvodništva, posredovanja pri prostituciji ali spravljanja v suženjsko razmerje. Za 37 oseb je tožilstvo nadalje vložilo obtožnico in za 25 oseb so sodišča prve stopnje izrekli obsodilno sodbo. Med temi so sodbe postale pravnomočne zgolj za 18 oseb. Podatki kažejo tudi, da tožilstvo ni vložilo kazenske ovadbe za zvodništvo zoper eno osebo in zoper tri osebe za posredovanje pri prostituciji. V primeru štirih oseb, ki so bile ob-

¹¹ V raziskavi *Analiza poteka in trajanja kazenskih postopkov v Republiki Sloveniji*, ki jo je izvedel Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani med leti 2002 in 2004, avtorji ugotavljajo, da kazenski postopek v Sloveniji od storitve kaznivega dejanja do zaključka zadeve pred okrajnim sodiščem v povprečju traja dve leti in sedem mesecev, medtem ko pred okrožnim sodiščem traja tri leta in štiri mesece. Avtorji so analizirali vse kazenske zadeve, ki so bile pravnomočno zaključene med 1. in 30. junijem 2002 ne glede na vrsto kaznivega dejanja. Glej več v Bošnjak (2005).

tožene za zvodništvo, do obsodbe ni prišlo ali pa je bila izrečena oprostilna sodba; za osem oseb to velja za posredovanje pri prostituciji, za eno pa za spravljanje v suženjsko razmerje. V štirih primerih (sedem oseb) je bila po pritožbi na sodbo prvostopenjskega sodišča izrečena oprostilna sodba. Kar 22 od 25 oseb se je pritožilo na sodbo prve stopnje. Sodišče druge stopnje je le v štirih primerih (sedem oseb) v celoti potrdilo sodbo na prvi stopnji, v vseh ostalih primerih je bil rezultat pritožbe zmanjšanje kazni (osem oseb) ali oprostitev obsojenca (sedem oseb).

Razlogi, zakaj v času glavne obravnave do obsodilne sodbe ni prišlo ali pa ta ni bila pravnomočno potrjena, so različni. Analiza je pokazala, da so med najpogostejšimi naslednji:

- premalo dokazov zoper obdolženca in umik obtožnice tožilstva;
- zastaranje;
- sprememba izjave priče med glavno obravnavo;
- nepravilnosti pri pridobivanju dokazov in dokaznega materiala;
- novela kazenskega zakonika leta 2004: po ukititvi oziroma spremembi kaznivih dejanj posredovanja pri prostituciji in zvodništva ter vpeljavi novega kaznivega dejanja zlorabe prostitucije tožilstvo v nekaterih primerih kaznivih dejanj ni spremenilo v skladu z novim členom KZ. Samo v enem primeru je sodišče po pritožbi obsojenec na sodbo prve stopnje to razveljavilo v tistem delu, ki se je nanašal na kaznivo dejanje posredovanja pri prostituciji, in jim v nadaljevanju izreklo novo sodbo na podlagi novega kazenskega člena zlorabe prostitucije;
- smrt obdolžencev ali obsojenecv.

V spodnji tabeli (tabela 5) predstavlja še podatke o vrsti kazenske sankcije in višini izrečenih kazni v primerih pravnomočnih obsodilnih sodb.

Tabela 5: Višina izrečenih kazni glede na kaznivo dejanje

Člen KZ	Zapor	Pogojna kazen
Člen 185		10 mesecev na 4 leta (KR), 8 mesecev na 3 leta (KR), 3 mesece na 2 leti (MS)**
Člen 185 (KZ iz leta 2004)	1 leto in 6 mesecev (KP), 8 mesecev (KP)	
Člen 186	1 leto in 6 mesecev (NM), 2 leti in 6 mesecev (MB), 1 leto in 6 mesecev (MS)*	6 mesecev na 2 leti (NM), 11 mesecev na 2 leti (KP), 6 mesecev na 2 leti (MS), 10 mesecev na 2 leti (MS),** 1 leto na 3 leta (LJ), 1 leto na 2 leti (LJ), 1 leto na 2 leti (LJ), 1 leto na 3 leta (MB), 1 leto na 3 leta (MB)
Člen 387	2 leti (MS),* 3 leta in 6 mesecev (KK), 4 leta (KK)	

*/** Ista oseba, ki je obsojena za različna kazniva dejanja.

Iz tabele lahko razberemo, da se pravnomočne obsodilne sodbe večinoma nanašajo na kaznivo dejanje posredovanja pri prostituciji. V treh primerih se nanašajo na kaznivo dejanje spravljanja v suženjsko razmerje, vendar je šlo zgolj v enem primeru za samostojno kaznivo dejanje, v ostalih dveh primerih je bilo to povezano še z drugimi kaznivimi dejanji. Iz podatkov v tabeli je razvidno, da v Sloveniji sodišča za kazniva dejanja, povezana s trgovanjem z ljudmi, najpogosteje izrekajo pogojne kazni. Tako imajo obsojenci možnost, da se zaporni kazni izognejo, če v določeni preizkusni dobi ne bodo storili novega kaznivega dejanja. Od 18 obsojenecv so zgolj sedmim izrekli zaporno kazen, od tega največ za štiri leta v primeru kaznivega dejanja spravljanja v suženjsko razmerje.

Obtoženci in obsojenci

V nadaljevanju predstavlja podatke o obtožencih in obsojencih kaznivih dejanj, povezanih s trgovanjem z ljudmi. Podatke smo večinoma pridobili iz zapisnikov o zaslišanju obdolženca, zapisnikov o glavni obravnavi ali iz sodb (tabele 6–8). V tabelah predstavlja število obtožencev, proti katerim so v obdobju od 2001 do 2005 na različnih sodiščih v Sloveniji potekali sodni procesi, katerega spola so in njihovo državo rojstva.

Tabela 6: Število obtožencev po kaznivem dejanju in sodišču

Člen KZ	Število / sodišče	Skupaj
Člen 185	2 (KR), 1 (MS),**1 (LJ), 2 (LJ), 1 (MB)***	5
Člen 186	2 (NM), 1 (KP), 3 (MS),* 2 (MS),** 5 (KP), 2 (LJ), 2 (LJ), 1 (LJ), 1 (LJ), 3 (LJ), 2 (LJ), 2 (LJ), 2 (MB), 1 (MB)***	29
Člen 387	1 (MS),* 2 (KK), 1 (KP)	3
Skupaj		37

*/**/** Ista oseba, ki je obtožena različnih kaznivih dejanj.

Tabela 7: Število obtožencev po spolu in sodišču

Spol	Število / sodišče	Skupaj
Moški	1 (KR), 1 (NM), 1 (KP), 2 (MS), 2 (MS), 1 (KK), 5 (KP), 1 (LJ), 2 (LJ), 1 (LJ), 1 (LJ), (LJ),1 (LJ), 1 (LJ), 1 (MB)	24
Ženske	1 (KR), 1 (NM), 1 (MS), 1 (KK), 1 (KP), 1 (LJ), 1 (LJ), 3 (LJ), 1 (LJ), 2 (MB)	13
Skupaj		37

Tabela 8: Število obtožencev glede na državo rojstva

Država rojstva	Število / sodišče	Skupaj
Slovenija	2 (KR), 2 (NM), 1 (KP), 3 (MS), 2 (MS), 1 (KP), 1 (LJ), 2 (LJ), 3 (LJ), 4 (LJ), 1 (LJ), 2 (MB), 1 (MB), 1 (KP), 1 (LJ)	27
Druge države	1 Hrvaška (KK), 1 Bosna in Hercegovina (KK), 3 Srbija (KP), 1 Hrvaška (KP), 1 Srbija (LJ), 1 Hrvaška (LJ), 1 Bosna in Hercegovina (LJ), 1 Makedonija (LJ)	10
Skupaj		37

V analiziranem obdobju je bilo vseh obtožencev 37 in večina je bila obtožena za kaznivo dejanje posredovanja pri prostituciji (29). Podatki kažejo, da je bila večina obtožencev moškega spola in rojenih v Sloveniji. Med drugimi državami rojstva obtožencev je na prvem mestu Srbija (4), sledijo Hrvaška (3), Bosna in Hercegovina (2) ter Makedonija (1).

Analiza pokaže, da je večina obtožencev zaključila (poklicno) srednjo šolo, med poklici izstopata gostinski tehnik in natakar, medtem ko ima šest obtožencev osnovnošolsko izobrazbo. Nadalje so izjave obtožencev pokazale, da so mnogi med njimi v socialni in ekonomski stiski. Več kot tretjina obtožencev je namreč navedla, da nima zaposlitve in da živi zgolj od podpore socialnih služb ali staršev. Na drugi strani pa je v sodnih spisih moč zaslediti podatke o obtožencih, iz katerih je razvidno, da so nekateri lastniki več podjetij in da sami ali njihovi ožji družinski člani posedujejo več nepremičnin. Večinoma gre za lastnike nočnih lokalov, masažnih salonov, ženitnih posredovalnic in taksi služb, medtem ko so brezposelne osebe večinoma (neprijavljene) delale v teh podjetjih.

Zanimalo nas je tudi, katere razloge so obtoženci navajali za storitev kaznivega dejanja. V večini primerov so zanikali, da bi storili kaznivo dejanje. Dva sta kaznivo dejanje priznala in v zagovoru pojasnila, da sta dekletom pri prostituciji »pomagala«. Eden od njiju je bil nekdanji uporabnik seksualnih storitev, ki je iz pogovora s posameznicami, ki delajo v prostituciji, ugotovil, »kako odušični so nekateri zvodniki«, in se zato odločil, da bo ženskam »posredoval stike strank brezplačno oziroma zgolj za nekaj tisoč tolarjev«. Tudi drugi obtoženec je zanikal, da bi bil zvodnik; poimenoval se je za »menedžerja, ki skrbi, da so stanovanja čista, da je vedno na zalogi dovolj kondomov, da nekdo dviguje telefone, ko kličejo stranke, ker punce nimajo časa, da bi skrbele še za to«.

Obtoženci so se večinoma zagovarjali, da so v lokalih ponujali zgolj artistski program, da so »dekleta samo plesala topless« in so bila tam le, da bi privabila čim več strank, ki bi kupovale drage alkoholne pijače. Večina je zanikala, bi se

pri njih nudila prostitucija, navedli pa so, da so bile ženske »svobodne« in so v prostem času lahko delale kar koli, tudi to, da so se dobile s kakšno od strank, ki je zahajala v lokal. Nekateri so krivdo prenesli na druge, najpogosteje na ženske, ki so delale v prostituciji, in se zagovarjali, da so sami izrecno prepovedali druženje s strankami izven delovnega časa, vendar jih »dekleta verjetno niso poslušala«. Ali pa so navajali, da so objavljali oglase, kjer so izrecno poudarili, da gre zgolj za »erotično masažo brez seksualnih storitev«, vendar pa »sumijo, da so šla dekleta včasih tudi do konca«.

Tudi nekateri soobtoženci, ki so bili v večini primerov zaposleni v teh lokalih oziroma podjetjih, so zanikali prostitucijo, v večini so »zgolj prodajali šampanjec«, »oddali sobo gostu, ki je nameraval pri njih prespati« ali so domnevali, da gre za »klasično oddajo stanovanj«. Nekaj jih je tudi priznalo slutnje, da se je pri njih »dalo dobiti še kaj več«, vendar službe niso pustili, ker je bilo to edino delo, ki so ga lahko dobili.

Če so v procesu kot soobtoženke nastopale ženske, so pogosto prevzele vlogo prostitutke, da bi se izognile obsodbi za posredovanje pri prostituciji. Tako se jih je večina zagovarjala, da so same nudile seksualne storitve, drugih pa v to niso silile. Nekaj obtožencev je za to, da so bili obdolženi, krivilo druge, predvsem ženske, ki so pri njih delale, ali oškodovanke, ki so jih označili za »zmešane«, »problematična dekleta, ki imajo polno težav doma«, »bivše narkomanke«, ženske, »ki se jim maščujejo, ker jim gre dobro«, ali da gre »verjetno za stare zamere«. Nekateri obdolženci za nastale razmere krivijo policijo. Navajajo, da gre za zaroto policije, saj »policaji pri meni ne dobijo [seksualnih storitev] zastoj«.

Posamezni obtoženci so za posredovanje seksualnih storitev odprli in registrirali podjetja za posredovanje avtomobilov, posredovanje stikov za osamljene ali take, ki si želijo resno zvezo, masažni in kozmetični salon, posredovanje delovnih mest v Nemčiji, agencijo za delo hostes na sejmih, erotični masažni salon, nepremičninsko agencijo in vedeževanje na komercialni telefonski liniji.

Razmerja med obtoženci in soobtoženci so v veliki večini razmerja med delodajalcem in delavcem, pri čemer so soobtoženi delali, denimo kot natakarji, delavke na komercialni liniji, kozmetičarke in maserke ter delavke v agenciji. Nekateri obtoženi in soobtoženi so sorodniki; v sodnih procesih so tako obravnavali očeta in sina, dva brata, moža in ženo, teto in nečakinjo, izvenzakonska partnerja ali ljubimca, tudi prijateljice oziroma znanke in znance.

Razmerja med obtoženci in posameznicami, ki so delale v prostituciji, so v glavnem razmerja med delodajalcem in delavko. Obstajajo tudi razlike v razmerjih med slovenskimi državljani in delavci ter delavkami, ki prihajajo iz tujine.

Medtem ko so slovenski delavci oziroma delavke večinoma zaposleni na črno, analiza pokaže, da so delodajalci za migrantke pogosto priskrbeli vso potrebno dokumentacijo in delovna dovoljenja. Obdolženci so pogosto poleg kaznivih dejanj, povezanih s trgovanjem z ljudmi, istočasno obtoženi še drugih kaznivih dejanj. V enem primeru je bila ista oseba poleg zvodništva in posredovanja pri prostituciji obtožena še prikazovanja in izdelave pornografskega gradiva (187. člen), prepovedanega prehoda čez državno mejo (311. člen) in posilstva (180. člen). Posilstvo smo zaslediti tudi v drugem primeru, ko je bila oseba dodatno obtožena še posredovanja pri prostituciji (186. člen), spravljanja v suženjsko razmerje (387. člen), prisiljenja (142. člen), kršitve spolne nedotakljivosti z zlorabo položaja (184. člen) in izsiljevanja (218. člen). V tretjem primeru je bilo posredovanje pri prostituciji povezano s protipravnim odvzemom prostosti po 143. členu KZ. Vse to na eni strani potrjuje povezanost trgovanja z ljudmi z izkoriščanjem in siljenjem posameznikov in posameznic v prisilne spolne odnose, na drugi pa je razvidna tudi povezava trgovanja z ljudmi z migracijskimi procesi (na primer tihotapljenje oziroma posredovanje pri prehodu čez državno mejo).

V naslednjih tabelah (tabele 9–11) predstavlja nekatere podatke za obsojence kaznivih dejanj, povezanih s trgovanjem z ljudmi. Tako lahko razberemo, da je od 37 obtoženih zgolj za 18 posameznikov obsodilna sodba prve stopnje postala pravno močna, od tega največ za kaznivo dejanje posredovanja pri prostituciji. Večina obsojencev je moškega spola in rojenih v Sloveniji. Največ jih ima srednješolsko izobrazbo in so bili zaposleni v lastnem podjetju. Če je bilo v primer vključenih več obtožencev, so bili večinoma obsojeni vsi.

Tabela 9: Število pravno močno obsojenih po sodišču glede na kaznivo dejanje

Člen KZ	Število obsojenih / sodišče
Člen 185	2 (KR), 1 (MS)**
Člen 185 (KZ iz leta 2004)	2 (KP)
Člen 186	2 (NM), 1 (KP), 2 (MS),* 1 (MS),** 1 (LJ), 2 (LJ), 2 (MB), 1 (MB)
Člen 387	1 (MS),* 2 (KK)
Skupaj	18

*/** Ista oseba, ki je obsojena za različna kazniva dejanja

Tabela 10: Število pravno močno obsojenih oseb glede na spol in sodišče

Spol	Število obsojenih / sodišče	Skupaj
Moški	1 (KR), 1 (NM), 1 (KP), 2 (KP), 2 (MS), 1 (MS), 1 (KK), 1 (LJ), 1 (LJ), 1 (MB)	12
Ženske	1 (KR), 1 (NM), 1 (KK), 1 (LJ), 2 (MB)	6
Skupaj		18

Tabela 11: Število pravno močno obsojenih oseb glede na državo rojstva in sodišče

Država rojstva	Število obsojenih / sodišče	Skupaj
Slovenija	2 (KR), 2 (NM), 1 (KP), 2 (MS), 1 (MS), 2 (LJ), 2 (MB), 1 (MB), 1 (KP)	14
Druge države	1 Srbija (KP), 1 Bosna in Hercegovina (KK), 1 Hrvaška (KK), 1 Makedonija (LJ)	4
Skupaj	18	18

Posameznice v prostituciji

V tem poglavju bova podrobneje predstavili nekatere podatke o posameznicah, ki se ukvarjajo s prostitucijo. Podatke smo zbrali na podlagi vseh pregledanih sodnih spisov, tako tistih, ki so se končali z obsodilno sodbo, kakor tudi tistih, ki so se končali še pred izrekom sodbe. Ob pregledu sodne dokumentacije za analizirano obdobje smo ugotovili, da gre (v naših primerih) izključno za osebe ženskega spola. Napačno bi bilo zaključiti, da v Sloveniji ni moških, ki se ukvarjajo s prostitucijo. Čeprav se v sodnih procesih niso pojavljali, smo v dveh sodnih primerih med dokaznim gradivom našli tudi zapise o tem, da sta agencija za masažo in agencija z nepremičninami ponujali tudi moško prostitucijo.

V dokumentaciji iz sodnih spisov lahko za posameznice, ki se ali so se ukvarjale s prostitucijo, najdemo več različnih poimenovanj. V nekaterih primerih (6 primerov) so označene za oškodovanke (kadar se same označijo za take), v večini primerov pa se v sodnih zapisih pojavljajo kot priče (56 primerov). V šestih primerih pa so posameznice nastopale tudi kot (so)obtoženke.

V sodnih spisih najdemo podatke za 68 posameznic, ki so med leti 2001 in 2005 aktivno sodelovale v različnih fazah kazenskega postopka. Približno polovica je rojenih v Sloveniji, največ migrantk pa se je rodilo v Ukrajini (16, med temi naj-

več v enem mestu¹²) in Romuniji (9), tudi na Madžarskem (3), Češkem (3) ter na Poljskem, Hrvaškem, Slovaškem in v Bolgariji (po 1). V različnih dokumentih sodnih spisov smo tudi zasledili informacije o drugih posameznicah, vendar te v sodnih procesih niso nastopale (gre za več kot 40 posameznic). Zato sklepamo, da je skupna številka žensk v prostituciji mnogo večja. Policija je pri pregledu poslovanja neke »nepremičninske agencije« na primer ugotovila, da je bilo »v opazovanem obdobju v agenciji zaposlenih vsaj še 20 drugih deklet«. Podobno se je »ženitni posredovalnici« na objavljeni oglas »javilo več deklet slovenske narodnosti«, »kozmetični in masažni salon« pa je večinoma »zaposloval dekleta iz bivše Sovjetske zveze, med njimi tudi mladoletne«. Inšpekcija za delo je v enem od primerov ugotovila, da je obtoženi brez dovoljenj zaposlil 16 posameznic madžarske, romunske, češke, ukrajinske, moldavske in bolgarske narodnosti. V drugem primeru obdolženka sama poroča, da že dalj časa zaposluje »več deklet iz Ukrajine, Rusije in Češke kot plesalke, čistilke in sobarice«. V zapisnikih o zaslišanju prič dekleta omenjajo na primer: »Koliko nas tam dela vseh deklet, ne vem, mogoče 20. Iz Ukrajine nas je 12.«

Analiza pokaže, da je bilo v različne faze kazenskega postopka vključenih pet mladoletnih oseb, od tega dve oškodovanki. V večini so bile posameznice stare med 22 in 25 let, v kar nekaj primerih pa so ravno dopolnile 18 let. Večina (41) jih ima srednješolsko izobrazbo, 18 jih je navedlo, da imajo nedokončano srednješolsko izobrazbo. Sedem jih ima dokončano osnovno šolo, dve pa imata univerzitetno izobrazbo. Med poklici so najpogostejši trgovka, frizerka, natakarcica in šivilja, deset pa jih je trdilo, da so poklicne plesalke.

Skoraj vse so kot razlog, da so se začele ukvarjati s prostitucijo, navedle lastno brezposelnost ali brezposelnost v družini, migrantke pa so omenjale tudi širše družbene razmere v državi rojstva. Poudarjale so: »Doma nimam nobene prihodnosti«, »tudi če dobiš delo, ne dobiš plače« ali »Doma bi morala za tak denar, ki ga dobim tu, delati eno ali dve leti«. Delo v prostituciji vidijo zgolj kot rešitev v sili in ga nameravajo opravljati le določen čas, dokler ne zaslužijo dovolj denarja. Povečini (23 primerov) gre za ločenke z otroki ali matere samohranilke. Te so tako zaradi brezposelnosti, neplačevanja preživnine za otroke ali pomanjkanja denarja prisiljene opravljati delo, »ki ga lahko dobijo takoj in ki je dobro plačano«. Pri študentkah (5 primerov) pa opazimo, da prostitucijo razumejo zgolj kot eno od oblik (študentskega) dela, le da ta nudi hiter zaslužek. Nekatera dekleta trdijo, da so v prostituciji »zgolj slučajno«, da so za seksualno storitev denar prejele »zgolj enkrat« in da je to bilo »prvič in zadnjič«. Dekleta kot vzroke za enkratno dejanje navajajo radovednost, željo, da bi

videle, ali bi lahko takšno delo sploh opravljale, oziroma »da bi lahko plačala visok račun za mobilni telefon«.

Poleg mater samohranilk in ločenk je veliko tudi samskih oseb (38), predvsem migrantke pa se odločajo za delo v tujini, da bi lahko finančno pomagale svojim družinam. Tako navajajo: »Doma imam bolno mamo« ali »V družini nas je osem otrok in nihče nima zaposlitve«. Redkeje (7 primerov) najdemo med prostitutkami poročene osebe. V štirih primerih so bile iskalke sezonskega dela v tujini, kjer so zgolj med poletjem nameravale opravljati delo natakarcic ali kuharic, ne da bi vedele, da se za oglasi lahko skriva prostitucija. V treh primerih pa smo opazili, da gre za poročene ženske, ki so delale za svoje zakonske partnerje ali ljubimce. Omenimo še, da sta v dveh primerih posameznici med razloge za prostituiranje navedli potrebo po drogah. Tudi sicer so droge pogosto omenjene v spisih, dekleta so trdila, da je prostitucija pogosto povezana z drogami ali pa so drogo uporabljale občasno, da so lažje delale v prostituciji.

Šest posameznic se je prepoznalo za žrtve oziroma oškodovanke. Te so same javile policiji, da so bile izkoriščane. V enem od teh primerov so oškodovanko odkrili policisti med posredovanjem v nočnem lokalju. V zapisnikih o zaslišanju prič lahko preberemo, da so delodajalci posameznicam obljubljali dela natakarcic ali plesalk, ko pa so prišle v lokal, so lastniki od njih zahtevali, da se tudi prostituirajo. V dveh primerih dekleta poročajo tudi o pretepanju, posiljevanju, zaklepanju v sobe in odvzemu potnih listov. V ostalih primerih se ženske niso označile za žrtve, izkušnje pa so opisovale različno. Nekatere poudarjajo, da so seksualne storitve nudile prostovoljno in so jih vnaprej seznanili, da gre za prostitucijo ter jih ni nihče silil: »Nihče me ni silil, da bi gostom nudila spolne usluge, pač pa so me do tega pripeljale okoliščine, v katerih sem se znašla.« Nekatere posameznice tudi odločno zanikajo kakršno koli prostituiranje in svoje delo opisujejo kot »topless plesalka«, »konzumdama«, »barska plesalka« ali »osebje, ki je skrbelo, da gost popije čim več dragih alkoholnih pijač«. V zagovorih je moč opaziti, da pogosto ščitijo svoje delodajalce, ko poudarjajo, da so »šefi izrecno prepovedali spolne odnose s strankami« ali ko »šefica ni dovolila, da bi se izven delovnega časa družile s strankami«. Zanikanje prostitucije lahko na eni strani razumemo kot ščitenje delodajalcev. Da so obstajali tudi primeri ustrahovanja, je mogoče razbrati iz zapisnikov o glavnih obravnavah, v katerih je na primer omenjeno, »naj se v zapisnik navede, da se je pričla pri zaslišanju tresla in je stalno pogledovala proti obtožencema« ali, da »je pričla ob pogledu na obtoženca začela glasno jokati«. Pri migrantkah lahko na drugi strani zanikanje razumemo kot bojazen pred kaznovanjem in deportacijo iz države, saj je bilo prostituiranje v obdobju, ko je bila opravljena velika večina zaslišanj, še prekršek. Če jih je policija odkrila pri nudenju seksualnih storitev, so posameznice

¹² Imena mesta ne navajava iz etičnih razlogov.

trdile, da se niso prostituirale, ampak so »bile osamljene«, so si »zaželele moškega«, so mislile, da »gre za resno zvezo« ali so »imele spolni odnos, pa saj to ni prepovedano.«

Iz zapisnikov o zaslišanju prič lahko razberemo tudi informacije o prihodu migrantk v Slovenijo. Te so za delo v Sloveniji največkrat izvedele od prijateljic, sorodnic ali znank v domačem kraju, ki so v Sloveniji že delale ali so bile poročene. V teh primerih so ženske vedele, kakšno delo bodo opravljale v Sloveniji.¹³ Nekaj jih je prišlo v Slovenijo prek prijav na oglase za delo (natakaric ali plesalk) v tujini. V veliki večini so za vstop v državo imele urejene vse dokumente, ki so si jih uredile same ali pa so za to poskrbeli delodajalci.

V zvezi s prihodom v Slovenijo posameznice navajajo različne informacije, na primer število prevoznikov, lastnike hotelov ali prenočišč in voznike taksijev. Omenjen je tudi »nelegalni« vstop v Slovenijo, ko so nekaj žensk iz Hrvaške ter Bosne in Hercegovine s čolni prepeljali v Slovenijo, že v pristanišču pa so jih izročili delodajalcem.

Posameznice največkrat povejo, da so v Sloveniji delale legalno in so jim delodajalci priskrbeli delovna dovoljenja ali delovne vize. Kljub temu se v dokumentaciji nahajajo tudi podatki, ki kažejo, da vsi delodajalci posameznic, ki so prišle iz drugih držav, niso prijavljali in so bile prisiljene delati nezakonito. Nekatere omenjajo, da jim delodajalci niso želeli urediti dokumentov, so pa od njih na primer zahtevali, da pred začetkom dela opravijo zdravniški pregled, za katerega so pozneje tudi redno plačevali. Druge navajajo, da so bile zaposlene in so za ples dobivale redno plačilo. Nekatere trdijo, da so sicer pogodbo o delu imele in jo tudi podpisale, ni pa jim bilo razloženo, kaj točno je v pogodbi zapisano.

Stranke

Stranke so se v pregledanih sodnih spisih pojavile zelo redko. Podatke, ki jih analizirava v nadaljevanju, smo, tako kot podatke o prostitutkah, zbrali na podlagi vseh pregledanih sodnih spisov, tako tistih, ki so se končali z obsodilno sodbo, kakor tudi tistih, ki so se končali še pred izrekom sodbe. Zgolj v štirih primerih so osebe nastopale kot priče v kazenskem

postopku. Preiskovalni organi in tožilstvo so jih zaslišali in vključili v kazenski postopek, če je policija med preiskavo odkrila, da so uporabljali ali nameravali plačati za seksualne storitve. V vseh primerih gre za moške osebe, trije od njih so bili slovenski državljani, v enem primeru pa je šlo za italijanskega. Njihova starost je zelo različna: 17, 35, 40 in 48 let. Različna je tudi njihova izobrazba; eden od njih je bil v času, ko je uporabil seksualne storitve, še dijak, eden je imel osnovnošolsko izobrazbo in je opravljal poklic avtoprevoznika, tretji je imel srednješolsko in četrti univerzitetno izobrazbo.¹⁴

Na glavnih obravnavah stranke najpogosteje vprašajo, zakaj so se odločile za uporabo seksualnih storitev in kakšen je bil potek dogovarjanja. Razlogi za obisk prostitutk so bili različni. Medtem ko eden ni zanimal svojega dejanja in je povedal, da se je za to odločil iz »radovednosti in malo zaradi razgovora s prijatelji«, so ostali trije zanimali uporabo prostitucije. Eden med njimi sicer ne navaja vzroka, zakaj se je za obisk prostitutke odločil, in v zagovoru pove, da do spolnega odnosa ni prišlo: »Sva samo debatirala, med nama ni prišlo do spolnega odnosa oziroma drugih telesnih stikov, ker sem rekel, da se s ceno ne strinjam in potem sem odšel po isti poti, kot sem prišel.« Tudi drugi je zanimal, da bi se zanimal za seksualne storitve. Povedal je, da se je v agencijo odpravil, ker ga je zanimala erotična masaža, ni bil pa »zainteresiran za spolne usluge«. Tretji je v svojem zagovoru povedal, da seksualnih storitev nikoli ne uporablja, v lokal pa je prišel zgolj na željo prijatelja. V zagovoru je navedel, da ga je dekleta »zapeljalo«. Sam potek dogovarjanja za storitve z eno izjemo opisujejo skoraj identično. Večina uporabnikov se je dogovorila z dekleti, ki so delala sama v najetih stanovanjih, v enem primeru pa je šlo za storitev v nočnem lokalu. Stranke so začetne informacije dobile v časopisih (Salomonov oglasnik), kjer so imela dekleta objavljene oglase. Po klicu so od njih dobili podatke o ponudbi in ceni ter približen opis lokacije, kjer se je stanovanje nahajalo. Če so bile stranke zainteresirane, so morale poklicati ponovno in takrat so dobile podrobnejša navodila o lokaciji. Le v enem primeru je dejansko prišlo do plačila seksualne storitve v nočnem lokalu pod pretezo, da je stranka plačala za šampanjec. V ostalih primerih je šlo za poskuse uporabe. V dveh primerih je dejanje preprečila policija, v enem pa si je stranka zaradi previsoke cene premislila. Zapisniki o zaslišanju prič strank so običajno zelo kratki. Poleg informacij, ki smo jih navedli, stranke navajajo še opise posameznic, s katerimi so prišli v stik.

¹³ Ta podatek je skladen z nekaterimi novjšimi analizami (Agustín, 2006), ki so pokazale, da veliko v seksualno industrijo vključenih ljudi ve – oziroma se tega zaveda – da bo prostitucija sestavni del njihovega dela. Kljub temu se mnoge ženske znajdejo v položaju žrtve, v izkoriščevalskih razmerah, v katerih so velikokrat prisiljene delati. Za večplastnost pojmovanja žrtve glej viktimološka dognanja (Šelih, 1994), podrobneje o žrtvi v povezavi s prostitucijo glej Kanduč (1998) oziroma s trgovanjem z ljudmi Orfano (2005).

¹⁴ Analiza intervjujev s strankami, ki uporabljajo seksualne storitve v Sloveniji, je pokazala podobno, da so namreč med strankami moški (ocene so, da je žensk med strankami precej manj, zgolj nekaj odstotkov) različnih starosti, izobrazbe in delovnih izkušenj (Pajnik, 2008).

Sklep

Za konec povzemiva glavne ugotovitve iz analize sodnih spisov: v obdobju od 2001 do 2005 so bile v Sloveniji za kaznivo dejanje spravljanja v suženjsko razmerje pravnomočno obsojene tri polnoletne osebe (od tega ena hkrati še za posredovanje pri prostituciji). Tri polnoletne osebe so bile pravnomočno obsojene za kaznivo dejanje zvodništva (od tega ena oseba hkrati še za kaznivo dejanje posredovanja pri prostituciji) in dve za zlorabo prostitucije. Ostalih deset je bilo pravnomočno obsojenih za kaznivo dejanje posredovanja pri prostituciji. Pravnomočno obsojenim osebam so bile v večini primerov izrečene pogojne kazni, v sedmih primerih je bila izrečena zaporna kazen, in sicer največ za štiri leta za kaznivo dejanje spravljanja v suženjsko razmerje.

Iz pregledanih sodnih spisov smo ugotovili, da je bilo vseh oseb, ki so bile obtožene za kazniva dejanja, povezana s trgovanjem z ljudmi in prostitucijo, 37. Od tega jih je bilo 24 moškega spola in 13 ženskega. Iz vsebine sodnih spisov je razvidno, da se na eni strani veliko obtožencev sooča s socialno in ekonomsko stisko ter da so mnogi brezposelni, medtem ko na drugi strani podatki za nekatere obdolžence kažejo, da so lastniki več podjetij in da sami ali njihovi ožji družinski člani posedujejo več nepremičnin. Večina jih je kaznivo dejanje zanikala in se zagovarjala, da so v lokalih ponujali zgolj artistski program, da so dekleta »samo plesala topless« ali so bila tam zgolj, da bi privabila čim več strank, dva sta kaznivo dejanje priznala in pri tem navedla, da ni šlo za izkoriščanje, temveč za pomoč dekletom. Kar zadeva osebe v prostituciji, so v sodnih spisih, ki smo jih analizirali, izključno osebe ženskega spola, vendar smo med dokaznim gradivom našli tudi zapise o storitvah moških. Posameznice so bile v večini primerov rojene v Sloveniji, med migrantkami jih je največ prišlo iz Ukrajine, za katere smo opazili tudi, da so skoraj vse prihajale iz istega mesta. Večinoma je šlo za samske osebe, 23 pa je bilo ločenk ali mater samohranilk. Skoraj vse so navajale, da so se začele ukvarjati s prostitucijo zaradi lastne brezposelnosti ali brezposelnosti v družini, migrantke pa so navajale tudi širše družbene razmere v državi rojstva. Iz sodnih spisov smo ugotovili, da so stranke zgolj v štirih primerih nastopale kot pričë na sodišču. V vseh primerih gre za moške, med njimi so bili trije slovenski državljani, eden pa italijanski. Ugotovili smo njihovo različno starost, izobrazbo in tudi vzroke za uporabo seksualnih storitev.

Analiza sodnih spisov je pokazala na različne dimenzije prostitucije in trgovanja z ljudmi, ki sva jih izpostavili uvodoma, in na podlagi katerih lahko potrdiva prepletenost fenomenov, ki ju poleg osebnih motivacij tako na strani povpraševanja kot tudi ponudbe določajo širša družbena in socialna razmerja. Pokazali sva na nekatere pravne prakse v slovenskem prostoru, povezane s prostitucijo in trgovanjem z ljudmi. Na

podlagi analize sva ugotavljali nekatere specifičnosti sodnih postopkov in prakse pri pregonu kaznivih dejanj, povezanih z obema fenomenoma. Med drugim sva pokazali na potrebo po določitvi metodologije za zbiranje različnih podatkov o trgovanju z ljudmi, ki naj vsebujejo informacije o žrtvah, preiskavi, pregonu, metodah rekrutiranja, oblikah trgovanja z ljudmi, metodah prisile in o mobilnosti žrtev, kar bi lahko imelo pozitivne učinke na izvajanje sodnih postopkov v prihodnje.

Literatura

1. Aghatise, E. (2004). Trafficking for Prostitution in Italy. **Violence Against Women**, 10(10): str. 1126–1155.
2. Agustín, L. (2006). The Disappearing of a Migration Category: Migrants Who Sell Sex. **Journal of Ethnic and Migration Studies**, 32/1: str. 29–47.
3. Alexander, P. (1998). Prostitution: Still a Difficult Issue for Feminists. V: Delacoste, F. in Alexander, P. (ur.): **Sex Work: Writings by Women in the Sex Industry**. San Francisco, Cleis Press, str. 184–230.
4. Barry, K. (1985). **Female Sexual Slavery**. New York, New York University Press.
5. Blume, J. (2006). Prostitution should be seen as Empowering some Women. V: Gerdes, L. (ur.): **Prostitution and Sex Trafficking: Opposing Viewpoints**. Detroit, Thomson Gale, str. 86–90.
6. Bošnjak, M., ur. (2005). **Potek kazenskih postopkov v Sloveniji**. Ljubljana, GV Revije.
7. Čurin, S., ur. (2006). **Uveljavljanje mednarodno pravnih dokumentov s področja boja proti trgovini z ljudmi**. Ljubljana, Ministrstvo za notranje zadeve RS.
8. Doezema, J. (2000). Loose Women or Lost Women: The Re-emergence of the Myth of White Slavery in Contemporary Discourses of Trafficking in Women. **Gender Studies**, 18(1): str. 23–50.
9. Dworkin, A. (1987). **Intercourse**. New York, Free Press.
10. Farley, M. (2004). "Bad for the Body, Bad for the Heart": Prostitution Harms Women Even if Legalized or Decriminalized. **Violence Against Women**, 10(10): str. 1087–1125.
11. Gall, G. (2006). **Sex Worker Union Organising: An International Study**. Houndmills: Palgrave MacMillan.
12. Gerdes, L., ur. (2006). **Prostitution and Sex Trafficking: Opposing Viewpoints**. Detroit, Thomson Gale.
13. Hughes, D. M. (2000). The "Natasha" Trade: The Transnational Shadow Market of Trafficking in Women. **Journal of International Affairs**, 53(2): str. 625–51.
14. Jeffreys, S. (2006). The Traffic in Women: Human Rights Violation or Migration for Work? V: Agrawal, A. (ur.): **Migrant Women and Work**. New Delhi, Sage, str. 195–217.
15. Kanduč, Z. (1998). Prostitucija: kriminološke, viktimološke in kazensko pravne perspektive. **Anthropos**, 30 (1–3): str. 88–106.
16. Kazenski zakonik, **Ur.l. RS**, št. 95/2004.
17. Kelly, L. (2003). The Wrong Debate: Reflections on Why Force is not the Key Issue with Respect to Trafficking in Women for Sexual Exploitation. **Feminist Review**, 73: str. 139–45.
18. Kelly, L. (2005). "You Can Find Anything You Want": A Critical Reflection on Research on Trafficking in Persons within and into Europe. **International Migration**, 43 (1–2): str. 235–65.

19. Kempadoo, K.; Sanghera, J.; Pattanaik, B. ur. (2005). **Trafficking and Prostitution Reconsidered: New Perspectives on Migration, Sex Work, and Human Rights**. Boulder, Paradigm Publishers.
20. Kobal, M.; Bavcon, L. (1969). Prostitucija. V: Kobal, M., Milčinski, L., Vodopivec, K. in Uderman, B. (ur.): **Socialna patologija**. Ljubljana, Mladinska knjiga, str. 58–179.
21. Kuo, L. (2002). **Prostitution Policy: Revolutionizing Practice Through a Gendered Perspective**. New York, New York University Press.
22. MacKinnon, C. (1993). Prostitution and Civil Rights. **Michigan Journal of Gender and Law**, 1: str. 13–31.
23. Nagle, J., ur. (1997). **Whores and Other Feminists**. New York, Routledge.
24. Oberstar, J. (2003). Migracije, trgovina z ljudmi in zaščita žrtev. **Pravna praksa**, 22(8): str. 23–32.
25. Orfano, I. (2005). A Victim-Centered Approach – The Italian Model. V: **Challenging Trafficking in Persons: Theoretical Debates & Practical Approaches**. Baden-Baden, Nomos Verlagsgesellschaft.
26. Pajnik, M. (2008). **Prostitucija in trgovanje z ljudmi: perspektive spola, dela in migracij**. Ljubljana, Mirovni inštitut. V tisku.
27. Peršak, N. (2003). O novodobnem suženjstvu, tihotapljenju in izkoriščanju ljudi. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 54 (1): str. 52–60.
28. Petrovec, D. (2000). Nekaj teoretičnih in praktičnih vidikov prostitucije. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 51(4): str. 314–9.
29. Šelih, A. (1994). Viktimološko raziskovanje v Sloveniji. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 45(4): str. 356–60.
30. Tratnik-Volasko, M. (1996). **Prostitucija: zakonodajni, sociološki in nadzorstveni vidiki pojava**. Ljubljana, Ministrstvo za notranje zadeve.
31. Ustava Republike Slovenije, **Ur.l. RS**, št. 33/1991, 42/1997, 66/2000; 24/2003, 69/2004, 68/2006.
32. Zakon o ratifikaciji Protokola za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu, **Ur.l. RS**, št. 15-48/2004.
33. Zakon o spremembah zakona o prekrških zoper javni red in mir, **Ur.l. RS**, št. 69/2003.
34. Zakon o varstvu javnega reda in miru, **Ur.l. RS**, št. 70/2006.
35. Zavratnik Zimic, S.; Kavčič, U., Pajnik, M., Lesjak Tušek, P. (2003). **Kje v sestavljanju: trgovanje z ljudmi v Sloveniji, iz in preko nje**. Ljubljana, IOM, Mirovni inštitut.
36. Zavratnik Zimic, S.; Pajnik, M. (2005). Trgovanje z ženskami: perspektiva žrtve. **Teorija in praksa**, 42/1: str. 113–135.

Case law related to trafficking in human beings and prostitution in Slovenia

Mojca Pajnik, Ph.D., Scientific Associate, The Peace Institute,
Institute for Contemporary Social and Political Studies, Metelkova 6, 1000 Ljubljana, Slovenia

Urša Kavčič, History Graduate, Postgraduate Student of Law and Associate at The Peace Institute,
Metelkova 6, 1000 Ljubljana, Slovenia

Current scientific and professional discussions on prostitution and trafficking in human beings arise from different definitions of the two phenomena and therefore also deal with them differently. One of the dimensions linking the two phenomena is case law, which is one of the important indicators for the establishment of trafficking in people and evaluation of policies implemented in this field.

The analysis of case law related to criminal offences of trafficking in people in Slovenia covers the period from 2001 to 2005 and is based on field work carried out in Slovene courts which passed judgement on adult offenders for criminal offences related to trafficking in people (pimping, procuring prostitution, placing in conditions of slavery and, from 2004, on amended articles of the Criminal Code, Abuse of Prostitution and Trafficking in People). The study analysed data on criminal proceedings, how they began, what were their course and their duration and what was their outcome. The paper also discusses the accused, the convicted, persons involved in prostitution and their clients. It is interesting to know who they are, what their number is, what their motives are and what are their mutual relations. The analysis confirmed that the two phenomena are interwoven and that they are not determined only by supply and demand, but also by broader societal and social conditions. The paper stresses the need to establish a uniform methodology for collecting the very varied data about trafficking in people, which could have a positive impact on the future conduct of court proceedings.

Key words : prostitution, trafficking in human beings, case law, data analysis, Slovenia

UDC : 343.431 + 343.544